

EESTI SAARTE KOGU

MANIJA ÜLDKOGU, 30. JUUNI 2012

XXII üldkogu “RESTART! 20 aastat on ESK loomisest möödunud: kuidas edasi?”

Laupäev, 30. juuni 2012

8:30 Hommikusöök Riida turismitalus

10:00 Folklooripäevade ja üldkogu avamine

11:00 Kristel Rattus (ERM) räägib esivanemate elustiili sarnasustest ja erinevustest Eesti väikesaartel

12:00 ESK üldkogu protseduurilised tegevused: (juhib Elle Puurmann)

eestseisuse aruanne, majandusaasta aruanne

saarte esindajate "jutud"

eestseisuse valimised

tegevuskava ja eelarve järgmiseks eelarveaastaks

järgmise üldkogu (ning folklooripäevade) toimumise aeg ja koht

14:00-15:00 Lõunasöök

15:00 Saarte koostöö (juhib Elle Puurmann)

- Väikesaarte programm – Urmas Kase (Pärnu Maavalitsus)

- Väikesaarte seadusest – Mark Soosaar, Riina Nurmsaar

- ESK: ülevaade olnust, olevik ja tulevik – Leo Filippov (ESK kaastöökogu)

- koostöö teiste Läänemere saartega, ESIN – Elle Puurmann

- INTERREG projektid

Green Islands – Maret Pank, Triin Vokk

Act4myBalticSea – Maret Pank

- saarte noorte projektid – Eesti Väikesaarte Noorte Ühendus

- naiste projektid – Laine Tarvis

17:00 Saarte koostöö nõukoda (juhib Laine Tarvis)

- Saarte koostöö tulevik - kuidas ühisel jõul hoida oma kultuuri, millised ühistegevusi kavandame ja kuidas omavahel infot vahetame jms...

- Noorte töötoa tulemuste ettekanne teemal “Kaasamine”

19:00 Õhtusöök

20:40 Osalevate saarte esindajate etteasted

23:00 Simman, tantsuks mängib ansambel Manija Poisid

Pühapäev, 1. juuli

9:00 Hommikusöök

10:30 Eesti saarte folklooripäevade ja ESK üldkogu lõpetamine

11:00 Lahkumine Manijalt

Reede, 29. juuni 2012

20:00 Saabumine Manijale (ekstra parvlaevaga Munalaiust), osalejate ning asjade mahapanek saare taludesse, materjalid saarekeskusesse, majutumine

20:30 Õhtusöök

22:00 Tantsud-mängud saartelt – õhtut juhtisid Järsumäe Raina ja Reena, pillidel Jaanus Põlder ja Olavi Kõrre.

Laupäev, 30. juuni 2012

Osavõtjad:

Saarte volitatud esindajad:	
Abruka – Rein Lember	Pakri – Jana Stahl
Hiiumaa – Ille Kivistu	Piirissaar – Siim Avi
Kihnu – Arvo Täll	Prangli – Carmen Ott
Kõinastu – Mari-Liis Pae	Ruhnu – Kaarel Lauk
Manija – Tiit Pilt	Saaremaa – Leo Filippov
Muhu – Aime Marksa	Vahase – Arvi Prei
Osmussaar – Rita Koppel	Vormsi – Urmas Pau
Eestseisus ja kaastöönõukogu:	
Elle Puurmann, Laine Tarvis, Maret Pank, Maris Jõgeva	
Saarte elanikud, esinejad ja külalised:	
Jana Kokk – Vormsi, Ülle Tamm – Manija saarevaht, Mark Soosaar – Manija, Kaia Eelma, Riina Aasma – Saaremaa, ESK; Urmas Kase – Pärnu maavalitsus, Riina Nurmsaar – Siseministerium, Igor Ligema – Viimsi vallavalitsus, Urve Tiidus – Riigikogu, Terje Lilleoks – Prangli, Toomas Rõhu – Tõstamaa vallavanem, Eesti Väikesaarte Noorte Ühenduse liikmed. Saarte koostöö ploki kuulajate-osalejatega liitus ka Ingrid Rüütel.	

Ärkamine Riida talus, hommikusöök

Kell 10:00 **Folklooripäevade ja üldkogu avamine** – Tõstamaa vallavanem Toomas Rõhu, pärimuspäevade korraldaja Marika Pull ning ESK kaastöökogu liige Maret Pank. Lauluga elavdas tervitusi Tõstamaa naisansambel.

10:40 Kristel Rattus ERMist kõneles kuur-saalis esivanemate elustiili sarnasustest ja erinevustest Eesti väikesaartel, loengut ilmetasid lood ning pildid.

Kell 12:00 **Eesti Saarte Kogu üldkogu koosolek**

Koosoleku juhataja eestseisuse liige **Elle Puurmann**, lisaks kohal saarte ja kogukondade hääleõiguslikud esindajad (Rein Lember, Ille Kivistu, Arvo Täll, Mari-Liis Pae, Tiit Pilt, Aime Marksa, Rita Koppel, Jana Stahl, Siim Avi, Carmen Ott, Kaarel Lauk, Leo Filippov, Arvi Prei, Urmas Pau) ning kaastöökogu ja teised liikmed, külalised.

Päevakord:

1. Eestseisuse tegevusaruanne, majandusaasta aruande kinnitamine
2. Organisatsiooni arendamine, liikmeskonna laiendamine, põhikiri, PVS
3. Eestseisuse ja eestseisuse esimehe valimine
4. Liikmemaksu suuruse kehtestamine
5. Järgmise üldkogu kokkukutsumine (toimumispaik)

Punkt 1

Eestseisuse tegevusaruanne, Elle Puurmann – organisatsioonist: MTÜ Eesti Saarte Kogu on Eesti saarte endiste ja praeguste kogukondade vabatahtlik ühendus, mille loomisest täitub sel aastal 20 aastat. ESK juures tegutseb naiskogu, kes ei ole iseseisev organisatsioon. Naiskogu korraldada on olnud maanaiste kokkutulekutest välja kasvanud folklooripäevad. Iseseisev juriidiline isik on MTÜ Eesti Väikesaarte Noorte Ühendus (EVNÜ), kes korraldab ühistegevusi väikesaarte noortele.

ESK esindajana osalesin Väikesaarte komisjoni töös, VSK koosolekuid oli kolm (peamised teemad jääteed, päästetööde ning arstiabi korraldus, PVS-i rakendamine ja/või muutmise). Euroopa Väikesaarte Võrgustiku (ESIN) elektroonilised töökoosolekud toimuvad regulaarselt, aastakoosolek on septembris 2012 Šotimaal. Siseministeeriumi poolt eraldatud sihtfinantseerimise toel on ESKl õnnestunud ESINi liikmemaksu siiani tasuda, organisatsiooni kuulumine tähendab infovahetust, rahvusvahelisi kontakte ning ühisprojektide võimalusi. Läbivad teemad on olnud energeetika, noorte koostöö ning põllumajandus- ja kalanduspoliitika. Kõigis valdkondades kaasaraäkamiseks napib ESKl aga kompetentsi.

ESINis ehk EL poliitikas, aga ka kohapealses kaasalöömiseks on oluline infovahetus, Green Island projekti toel on uuendatud kodulehte, kõigi liikmete panus sinna sisutootmisel on oodatud. Leo initsiatiivil toimub listi org.esk@lists.ut.ee liikmelisuse aktualiseerimine, et kogu oluline info kasutajateni jõuaks.

Majandusaasta aruande seletuskirja tutvustas Kaia Eelma: ESK majandusaasta kestab aprillist märtsini, organisatsiooni põhitegevuse kulud olid väikesed (aruandeperioodil 520 eurot) ning seotud Prangli üldkogu korraldamisega. ESINi liikmemaksu tasuti 1015 €, maksti ka kohustus eelmisest aruandeperioodist 150 € (seotud projektiga Toimetuleku ja sots.abi võimaluste parandamine Eesti väikesaartel). Liikmemakse laekus aruandeaastal 309 € (Viimsi, Kaarma, Kihnu, Vormsi, Tõstamaa, Kihelkonna vallavalitsustelt). Majandusaasta aasta lõpuks oli ESK-l vahendeid 1014,4 €, kohustused puudusid.

ESK on osaline Interreg IVA programmi projektis Green Islands (saarte ökosüsteemi teenuste kaardistamine), ESK kanda on kaks projekti teavitussüritust saarte kogukondadele.

Rein Lember: Millised saared projekti kaardistustegevustesse Eestist kaasatud on?

Maret Pank: Muhu läbi MTÜ Jätkusuutlik Saaremaa. Projekt lõpeb 2013.a, järgmisel üldkogul on kavas ja saab juba põhjalikumalt tulemustest aru anda.

Otsus (poolthääli 14, vastu 0): Kinnitada ESK 2011/2012 majandusaasta aruanne koos tegevusaruandega.

Punkt 2

E. Puurmann: Saarte omavalitsustes ning ka ametkonnas (saarevahid) on inimesed vahetunud, juurde on tulnud programme ning komisjone (VSK, väikesaarte programm, saarte kultuuriprogramm), kus ka saarte huvide kaitsel tööd tehakse. Seega on ESK roll saarte kogukondade esindajana vähenenud. Teisalt on ESK peaaegu ainuke foorum saarte kogukondade ühiste huvide väljatoomiseks ning omavaheliseks infovahetuseks.

Leo Filippov: Suhtlusringi hajumise (inimeste vahetumine) ning pingelise igapäevatööga on tõesti ESK tegevuses toimunud tagasilangus. Kuid ESK rolliks on olnud ja peaks ka edaspidi jääma "poliitikute mõtlema panemine" saareelu erisustest ning püsiasustusega väikesaarte seaduse (PVS) "töös hoidmine/toimimine".

Põhikirja järgi on ESK liikmeteks *saarlaskondi esindavad* füüsilised isikud, kohalikud omavalitsused ja nende liidud ning mittetulundusühingud. Kuid saarte kogukonnad on olnud "laisad" kodutöö tegijad ning üldkogule "sõnumiga" saarlaskonna esindaja leidmine kõigilt liikmessaartelt alati ei õnnestu. Seega peaks ESK liikmeks kaasama rohkem füüsilisi isikuid (esialgne eesmärk vähemalt üks igalt saarelt), kes aktiivselt MTÜ tegevusse panustaks ning oma saare eest seista tahaks. Üldkogul jääb hääletuskord samaks – igal saarel üks hääl, tõuseb aga kogukondade vastutus, kas see hääl lepitakse kokku üldkogul saarte esindajate vahel või valib/volitab kogukond eelnevalt oma esindaja üldkogule.

M. Pank: Suuresti tegi ESK sisulist tööd Saarte Instituut, mille asemele uut uurimisüksust tekkinud pole. TTÜ Kuressaare Kolledži potentsiaalse Saarte uuringute keskuse tegevus peaks andma põhjendatud aluse erinevate poliitikate kujundamisel saareelisusega arvestamisel, aitaks süvendada ESK ja VSK tegevuse "teaduslikkust". Viimane sellealane töö oli Riigikogu kantselei poolt tellitud PVS-i mõju hindamise uuring 2009.a, mille lõpus tegime ka rida ettepanekuid PVS-i muutmiseks ning majandussituatsiooni paranedes valdkondlike meetmete rakendamiseks, et säiliks (väike)saarte arengusuutlikkus.

Jana Stahl: Pakri saartel elab 6 püsielanikku, kuid riiki meil ei ole. Pakri saared kuuluvad Paldiski linna ning Aegna Tallinna koosseisu, seega ei rakendu meile ei PVS ega väikesaarte programm, kuna PVSis on kasutusel mõiste "vald", mitte "omavalitsus".

E. Puurmann: VSK ja Riigikogu saarte ühenduse seisukoht on, et PVS-i ei "jagata laiali" teiste seaduste vahel, vaid seda on tarvis vastavalt vajadusele muuta ja täiendada, eriti mis puudutab püsiasustusega väikesaarte nimekirja täiendamist.

Toomas Rõhu: Olen pikka aega osalenud VSK töös ning saarte nimestiku täiendamine PVSis on olnud küsimus, mis ikka ja jälle päevakorra kerkib. Seaduse muutmise eeskõige või teise saare nimestikku lisamisega võtab riik endale kohe kohustuse teenuste osas, kuid katet sellele ei ole, sest saarte toetusfondi suurus on püsinud aastaid ühesugusena, st "supp läheb lahjemaks".

Arutlusel on olnud ka inimeste arvu määr, millest alates püsielanikkond "välja kuulutada", samuti saarel oleku aeg, mis annaks alust püsiasustuseks. Need probleemid (püsielaniku staatus) on siiani lahendamata või õiglaselt määratlemata.

L. Filippov: Minu arvates me räägime liiga palju rahast – ESK peab oma eesmärkides-tegevustes lähtuma eelkõige seaduse väimust. Püsielaniku staatuse osas tasuks uurida Ahvenamaa kontseptsiooni.

R. Lember: Saartel on veel ühiseid valupunkte, mida koos peaksime teadvustama/teavitama. Nt kõrged sadamamaksud vastassadamast saarelt tulles. Samas peab aga ka tänama Saarte Liine ning MKMi, sest saarte sadamad ning laevad on korras ning projekteeritud/ehitatud saarlaste vajadusi arvestades.

Abrukal on praegu käsil saare arengukava koostamine, v-o oleks mõistlik väikesaarte programmist taotleda toetust Eesti väikesaarte arengukava koostamiseks, milles olevad ühised põhipunktid oleks aluseks individuaalsete arengukavade koostamisel, sest nagu juba öeldud – probleemid kõikidel saartel samad.

Otsus: ESK liikmete arvu suurendamiseks esitada soovijatel eestseisusele vastavasisuline avaldus.

Eestseisusel kaaluda projekti esitamist väikesaarte programmi saarte arengukava koostamiseks.

Punkt 3

Eestseisuse tööst on taandanud end praegused liikmed Villi Pihl ja Reet Kokovkin.

ESK liikmed seadsid eestseisuse liikmekandidaatideks üles: Elle Puurmann, Kaarel Lauk, Siim Avi, Laine Tarvis, Maris Jõgeva, Mari-Liis Pae. Erinevatel põhjustel taandasid ennast Maris Jõgeva, Kaarel Lauk ning Siim Avi.

ESK eestseisuse liikmekandidaatide valimisinimekiri kinnitati järgmiselt: Elle Puurmann, Laine Tarvis, Mari-Liis Pae.

Hääletamisprotseduurid viis läbi ning hääletamistulemused tegi teatavaks hääletelugemise komisjon koosseisus: Siim Avi (esimees), Maret Pank, Jana Kokk.

Hääletelugemiskomisjoni protokoll (vt lisa 1) kinnitati ühehäälselt.

Eestseisuse liikmeteks valiti Elle Puurmann, Laine Tarvis, Mari-Liis Pae.

Poolthääli 14, vastuhääli ei ole, erapooletuid ei ole

Eestseisuse esimeheks valiti Laine Tarvis (poolthääli 13).

Punkt 4

Liikmemaksu on siiani tasunud peamiselt omavalitsused või omavalitsuste liidud, mille koosseisu saarte kogukonnad kuuluvad. Liikmemaksu arvestuslik suurus on olnud järgmine: suured saared 3,2 senti/in, väiksemad saared 6,4 senti/in, eriti väikse püsielanike arvuga 1,6 €/in. Füüsilisest isikust liikmetele seni liikmemaksu suurust kehtestatud pole.

Otsus: Kehtestada ESK füüsilisest isikust aastase liikmemaksu suuruseks 10 € (kümme eurot).

Omavalitsused teatavad oma võimalused liikmemaksu tasumiseks pärast seda kui eestseisus esitab ESK 2012/2013 tegevuskava.

Punkt 5

Sel aastal toimub ESK üldkogu esmakordselt koos saarte pärimuspäevadega, kahe sarnaseid sihtgruppe kaasava ürituse koostoimumine võiks muutuda toredaks traditsiooniks, aga mitte kohustuseks. Ehk sobivuse korral toimub üldkogu pärimuspäevadega samas kohas ning ajal, kuid ESK otsustab üldkogu toimumise vastavalt oma põhikirjale.

2013. aastal toimuva üldkogu toimumiskohana seati üles Ruhnu ja Aegna.

Otsus: Järgmine ESK üldkogu toimub Aegnal, 28.-29. juuni 2013.

Üldkogu koosoleku lõpp 14:05

Elle Puurmann
Juhataja

Kaia Eelma
Protokollija

15:00 Eesti Saarte Kogu ja saarte koostöö

Urmas Kase, Riina Nurmsaar: Väikesaarte programmi (vt <http://www.eas.ee/et/avalikule-ja-mittetulundussektorile/avalike-teenuste-arendamine/vaeikesaarte-programm/ueldist>) eellaseks võib pidada Kihnu (Manija) regionaalprogrammi. Pärast programmi lõppemist tekkis huvi ja vajadus laiendada programmi toetuspiirkonda kõigile asustatud väikesaartele. Programmi eesmärgiks on esmatähtsate teenuste kättesaadavuse tagamine väikesaartel. 2011.a tegevuskavas toetati ka "väikesaarte traditsioonilisele oskusteabele tuginevat majandustegevust" ehk ettevõtlust, kuid sellel aastal on see toetusest välja lülitatud. Programmi sihtpiirkond erineb PVSist, püüasustusega saareks loetakse siin saart, kus rahvastikuregistri andmetel on kaks leibkonda elanud vähemalt aasta. Programmi rakendusüksuseks on EAS ning omaosaluse määr 15%.

Toetuse taotlemine ei ole keeruline, kuid siiski aeganõudev, seega võib kõne alla tulla ESK ühistaotlus mikrosaartele kui see on kooskõlas programmi eesmärkidega. Samuti ei tohi taotlus kokku langeda hasartmängumaksust toetatavate püüasustusega väikesaartele suunatud investeeringutaotlustega.

On teatud sorti väikesaartele vajalikke investeeringuid (nt lumelükkamise tehnika), mis ei kuulu hetkel ühestki programmist toetatavate tegevuste alla. V-o on võimalik edaspidi programmdokumentide koostamist mõjutada.

Mark Soosaar: ESK asutamisest on möödas 20 aastat, praegu on tõesti paras aeg mõelda – mis tehtud, mis teoksil?

ESK asutamise tõukeks oli Saare maavalitsuse otsus likvideerida maakonnas, kus on kõige rohkem asustatud väikesaari, väikesaarte osakond. Koos Leo Filippoviga sündis otsus suletud osakonna tegevust hoopis laiendada kõigile Eesti väikesaartele. Algusaegadest peale on olulised teemad olnud maareform, kaasamine ning alustegevuste toetamine: kas ka maaomanikud (kes sageli elavad kaugel ning pole kogukonnaga seotud) peaksid saare üldkogul hääleõigust omama?, kas probleemid üldkogu kvoorumiga kokkusaamisega tähendavad formaalseid sissekirjutusi?, miks ei võiks PVSis määratud saare püüelaniku staatus olla auasi, mille poole püüelda? Praeguse seaduse järgi on võimalik olukord, kus saarvalla elu-olu võib teoreetiliselt olla vaid nelja inimese määrata.

Saarte kestmajäämiseks vajalike alustegevuste (kalapüük, põllumajandus, käsitöö) elushoidmiseks on vaja paradigma muutust – saarte elanikele on vaja eraldada vastav ressurss! Eelkõige puudutab see kalureid, väikesaarte kaluritel peab olema püügikvootide osas pikaajaline seadustatud kindlustunne, ainult nii saab vältida elukutse hääbumist. Samuti on vaja senine 70/30 suhe traali- ja rannapüügi vahel muuta jätkusuutlikumaks, 50/50. Saarte kogukondadel peaks olema rohkem võimalusi seadusloomes oma häält kuuldavaks teha, sest PVS on küll olemas, aga ei toimi – saarte kogukond väheneb ja vananeb, samuti ei ole paranenud toimetulekuvõimalused. Seega tuleks seadustada veel enam erisusi, mis arengusuutlikkust toetaks.

Leo Filippov: ESK 20 tegevusaasta kokkuvõtmist – ESK asutati 5. detsembril 1992 Muhu saarel – alustaksin ESK **olemuse** meenutamisega:

ESK on eraõiguslik **üle-eestiline** vabatahtlik organisatsioon eripärase põhikirjaga:

1) üldkogul on hääletusõigus kogukonda esindaval isikul, kes on volitatud saare elanike poolt; 2) igal saarel on üks hääletamata elanike arvust; 3) saarelt lahkunud saarlaskonna volitatud esindaja on hääletusõigusega; 4) ühenduse juhtimisse on kaasatud nõuandva häälega **kaastöökogu** liikmed.

ESKs osalejate sotsiaalne kooslus on väga mitmekülgne, nende kultuuriline ja vaimne taust on paljutahuline. Tegevuskeskkonnaks on sotsiaalne protsess osaliste kaasamisega ja arengu-eelduste loomisega, tegevus on saarte kohalikku identiteeti säilitav ja toetav, seega alalhoidlik. ESK esindab ca 48 tuhat saareelanikku; 3,7% Eesti elanikkonnast.

1. Mis on olnud hästi ja mida peame seetõttu hoidma ja tugevdama?
Oleme olnud väga hea näide koostööst ja kaasamisest erinevate regulatsioonitasandite vahel:
 - Püüasustusega väikesaarte seadus (Riigikogus vastu võetud 11.02.2003; jõustus 01.01.2004);
 - Siseministeriumis töötab väikesaarte komisjon (VV 14.02.2004 korraldus nr 94-k);
 - Riigikogus on moodustatud järjepidevalt töögrupina Saarte ühendus (praegu 22 liiget);
 - Tegutses nn Saarte Instituut, mis korraldas heal tasemel uurimistöid, erinevaid taustauuringuid ja analüüse, mis tagas andmete, faktide ja argumentide usaldusväärsuse ESK poolt esitatud taotlustele ja ettepanekutele;
 - Riiklikult rakendati tööle Saarte (arengu)-programm (1996–2004);
 - On tööle rakendunud Kultuuriministeriumi halduses olev kultuuriprogramm „Saarte pärimuslik kultuurikeskkond 2011-2014“;
 - Kihnu on UNESCO maailma kultuuripärandi nimekirjas;
 - Koostöös riigiasutustega ja omavalitsustega koostati väikesaarte transpordi arenguvisioon;
 - Väikesaartele on loodud riiklik ametikohana saarevahi töökoht
 2. Mis on vajalik ja õige, aga mille tase ei ole veel küllalt hea, mistõttu on vaja pingutada parema suutlikkuse saavutamiseks?
 - vaja on parandada ESK tegevussüsteemi süsteemsust ja isereguleerumist;
 - infovahetus ning kaasaraäkimine aktiivsemaks – kodulehe www.saared.ee kaasajastamine ja kasutajasõbralikumaks muutmine, postiloendi org.esk@lists.ut.ee aktiivsem kasutamine;
 - ESK töötamise vormid, nagu ametlikud pöördumised, ettepanekud ja seisukohavõtud vajavad põhjalikumalt ettevalmistamist ja argumenteerimist;
 3. Mis on oma aja ära elanud, millest oleks vaja vabaneda või mida on vaja muuta
ESK põhikiri on vaja uuesti läbi töötada ja viia kooskõlla muutunud oludega;
Vaadata läbi ja korrigeerida ESK üldkogu korraldamise võimalused.
 4. Mis ikka veel puudub ja mida oleks vaja teha või lisada ehk **Kuidas edasi?**
Koostada ESK tegevusprogramm; Luua eeldused ESK tegevsekretäri töölerakendamiseks; Kaaluda paberikandjal ESK infolehe väljaandmist; Luua rohkem eeldusi rahvusvaheliseks suhtlemiseks saare kogukonna tasandil; Luua eeldusi saareelanikele projekti kirjutamise ja juhtimise oskuse süvendamiseks ja kandepinna laienemiseks; Kaasata Põhja-Eesti rannikumeres asuvaid suvitussaari ESK tegevusse;
- * Ei saa ja ei tohi lootma jääda PVS-seaduse olemasolule. Seda seadust ei viida ilma meie aktiivsusega ellu !
- * Milliseid organisatsioonilisi, rahalisi, tehnilisi, sotsiaalseid jm eeldusi on vaja luua, et ESK suutlikkus paraneks ja saareliste ootused arengule täituksid paremini.

Vajame haritud ja enesest lugupidavaid aktiivseid missiooni ja vastutustundega saareelanikke!

Maret Pank, Triin Vokk: Meie naabritel, Soomes-Rootsis on palju saari, kellel on häid kogemusi, mida me veel siiani vähe kasutanud. Üks võimalus kogemuste vahetamiseks on ühisprojektid, nt Kesk-Läänemere programmi raames. Green Islands analüüsib, dokumenteerib ja informeerib sellest, kuidas elu saartel võiks olla keskkonnahoidlikum. Keskendutakse reovete, jäätmemajanduse ja energiaküsimustele. Uuringutele toetudes pakutakse välja kõige hinnasäästlikumad ning keskkonnasõbralikumad turul olevad lahendused. Projekti edenedes on omavalitsustel, kogukondadel, eraisikutel hea võimalus tutvuda erinevate saarestikku sobivate keskkonnatehnoloogiatega, et teadlikke investeerimisotsuseid kujundada ning aidata kaas Läänemere saarte jätkusuutlikule arengule. Act4MyBalticSea on projekt, mille eesmärgiks on vähendada Läänemere saastamist toitaineterikaste eutrofeerumist põhjustavate heitmetega. Meie heitveed sisaldavad rikkalikult lämmastikku ja fosforit ning kui reovee puhastamine teostatakse puudulikult,

aitab see kaasa kiirele mere eutrofeerumisele. Projekt püüab õhutada kohalikke majapidamisi parendama oma reovee käitlussüsteeme ning lõbusõidupaatide omanikke kasutama merevee reostamise asemel sadamate jäätmepumplaid. Püütakse suurendada avalikkuse teadlikkust vee kvaliteedi osas, korraldatakse nii kohaliku kui regionaalse tähtsusega üritusi ja teavitamist interneti kaudu. Lisaks pakutakse inimestele tehnilist nõu tasuta konsultatsioonide näol seoses reovee puhastussüsteemidega majapidamistes, mis ei ole ühendatud ühiskanalisatsiooniga. Probleemidega majapidamisele pakutakse tasuta kanalisatsioonisüsteemi kontrolli ning personaalset nõustamist olukorra parandamiseks. Tähtsamates külalissadamates viiakse läbi aktsioone tähelepanu pööramiseks merevee puhtuse tagamiseks.

EL projektides osalemise kaudu oleks võimalik toetada ka ESK sekretariaadi tegevust. Me kõik võidame kaasatusest projektidesse, koostööst!

Laine Tarvis: 1996.aastal hakati Saaremaa Talupidajate Liitu koondunud taluperenaiste eestvõttel korraldama igal aastal erineval saarel Eesti saarte maanaiste kokkutulekuid. Seejärel loodi Eesti Saarte Kogu naiskogu ESK kaastöökogu liikme Laine Tarvise juhtimisel (naiskogu ei ole iseseisev juriidiline isik). Saarte maanaiste kokkutulekud muutusid alates 2003.aastast Eesti saarte folklooripäevadeks. Folklooripäevade korraldamise initsiaatoriteks on alati olnud ESK naiskogu ja saarte naisorganisatsioonid. Üritused viiakse tavaliselt läbi igal aastal erineval saarel vastava saare kodanikuühenduste poolt koostöös nende saarte kohalike omavalitsuste ja ettevõtjatega. Folklooripäevad on kujunenud populaarseteks ja oodatud üritusteks.

Saarte folklooripäevad on saarte elanikke siduvad, saarte pärimuskultuuri väärtustavad ja arendavad üritused. Põhimõtteks on ikka olnud Eesti saarte pärimuskultuuri otsimine, arendamine ja näitamine.

Alati on päevakorras olnud ka ettekanded ja arutelu (nn mokalaat e koostöö nõukoda) erinevatel saarte arengu ja pärimuskultuuri teemadel. Tavaliselt on kutsutud esinema ka pärimuskultuuri spetsialiste väljastpoolt saari, näiteks alati on kutsutud ja tavaliselt ka osalenud pr Ingrid Rüütel. Temalt pärineb ka ettepanek nimetada saarte folklooripäevad ümber **saarte pärimuspäevadeks**.

17:00 Saarte koostöö nõukoda

Kihnu Rahvamaja juhataja **Veera Leas** teatas, et käesoleva aasta mais toimusid Kihnus saarte koolide pärimuskultuuri päevad, kus osales ca 150 last. Nimetatud päevad on vajalikud lastele esinemisväljundi saamiseks. Vastav õpetus koolides toimub, kuid piisavat esinemisväljundit praegu ei ole. Järgmisel aastal toimub see üritus Muhus.

Järgmised saarte folklooripäevad toimuvad Aegna. Mis võiks olla põhiteema? Traditsiooniliselt on folklooripäevade põhiteema välja pakutud korraldava saare ettepanekul. Kuna Aegna esindajaid Manijal kohal ei ole, siis on vaja ESK esindajal nende esindusega teema ning korraldus läbi rääkida.

Tehti ettepanek, et on vaja ka mehed välja saada. Sel eesmärgil võtta päevakavva ka nn meeste tegevusalasid. Edasiste folklooripäevade kavva võtta sihtotstarbelisi käsitöönäitusi; uuesti võiks korraldada rõivakonkursi, seekord nt teemal „Vanast uus“.

Carmen Ott Prangli Rahvamajast kurtis, et kui teistel saartel on oma uhked rahvarõivad, siis Pranglil oma rahvarõivaid ei ole. Selle valdkonna ajaloootsingud ei ole tulemusi andnud. Üks võimalus on pöörduda Eesti Kunstiakadeemia poole, et luua saarele tulnute päritolukihelkondade baasil uued rõivad.

ESK tegevusse tuleks kaasata rohkem lapsi ja noori. Üks võimalus ongi teha seda läbi pärimuskultuuri. Vormsi Lasteaed-Põhikooli vanemõpetaja **Jana Kokk** tutvustas kohaliku pärimuskultuuri õpetamist nende lasteaed-põhikoolis.

Lasteaed kui õppeasutus väärtustab kunagiste edumeelsete Vormsi koolmeistrite missiooni – rakendada õppetegevuses kodulooalaseid materjale, et selle kaudu süvendada lastes maast-madalast armastust lähema koduümbruse ja saare kauni looduse vastu. Saare loodus ja kohalik kultuuritaust omab lasteaia elus ja õppe-kasvatustöö korraldamisel kesket rolli, mis muudab Vormsi lasteaia omanäoliseks ja teistest haridusasutustest eristuvaks. Kultuurilugu käib lapsest nagu läbi, selle õpetamise tegevus on teraapiline.

Lasteaia mänguväljaku Mini-Vormsi planeerimisel ja ehitamisel võeti aluseks saarele iseloomulikke aja- ja kultuuriloost: restaureeriti ja kohandati vana paat, kruusatee ääres näitab suunda viidapost külade nimedega. Mänguväljakul on pukkтуulik, kivიაiaga piiratud ajaloonurk püstkoja ja talumajaga. Saarel paiknevaid erinevaid torne (tuletornid, piirivalve- ja linnuvaatlustornid) sümboliseerib laste ronimistorn koos kiikedega. Kasutatud on kohalikus loodusest pärit materjale.

Välja on antud laste joonistustega kuukalender „Vormsi põnnide kuunäitaja 2012“, valmimas on kultuuriaabits. Vormsi Põhikooli lõpetajad tüdrukud valmistasid endale rahvariided.

Eesti Väikesaarte Noorte Ühenduse (EVNÜ) tegemistest kõneleisid Maaja Puurmann,

Lee Rajando, Margus Kägu

EVNÜ eesmärgiks on pakkuda väikesaarte noortele ühistegevusi, osaleda noortevahetuses ning kujundada piirkonna elu. Ühendus loodi 2000.a, reanimeeriti Ahvenamaa noortevahetusega aastal 2009. Praegu on ühendusel liikmeid Vormsist, Kihnust, Muhust, Manijalt ning kohe ka Abrukalt.

Paralleelselt ESK üldkoguga toimuvatel "käräjatel" püüame üheskoos välja nuputada viise, kuidas tagada saartevaheline koostöö nii noorte kui ka vanemate seas. Sellel aastal rääkisime kaasamisest – mida kaasamine tähendab, kuidas olla kaasatud ja millised on noorte ootused kaasamisele. Siinkohal saadan Teile väikese kokkuvõtte sellest, mida noored (Renate Saare Kihnust, Leet Rauno Lember Abrukast, Egert Pull Manijalt, Lee Rajando, Margus Kägu, Anders Piip, Nikolai Formitšjov, Kaisa Ellandi ja Maaja Puurmann Vormsist) arutasid.

Esmalt mõeldi, miks peaks üldse noori kaasama. Leiti, et igasuguse tegevuse puhul, mis mõjutab laiemalt ühiskonda, peaks kaasama noori mõtlejaid, sest just nemad peavad muutustega ühiskonnas elama. Samuti on noortel värskeid ideid, nad tulevad paremini toime "kastist välja" mõtlemisega ja nende lennukad mõtted vaatavad tulevikku. Noorte kutsumine otsustamisprotsessi on oluline ka ühiskondliku arengu tagamiseks, sest kaasaraäkimisega noored ka vastutavad, teiseks saab harjutada varakult oma ideid teistega jagama. Töötama peaks alt-üles mõtlemisviis, ehk ühiskonna väiksemaid gruppe kuulataks rohkem. Kõigel eelneval mainitul on kokkuvõttes ka kogukonda kokkuhoidev funktsioon, sest annab kaasaraäkimisvõimalusele laiemat haarde, ennetab konflikte ja väldib põlvkondadevahelist lõhet, ühendades noori ja vanu.

Üheskoos arutleti, millised on need valdkonnad, mille kohta noored kõige enam informatsiooni ootavad. Sinna hulka kuulusid näiteks arenguvõimalusi puudutad (info koolituste, seminaride kohta), meelelahutus, sport ja vaba aeg, vabatahtlik ettevõtetus ja heategevus, informatsioon stipendiumite ja toetuste kohta, edulood teiste noorte tegemistest, kogukonda laiemalt puudutavad teemad (soovituslikult otsustamise algfaasis, sest sel viisil on noortel ka reaalne võimalus otsust mõjutada), suuremate projektide algatused, tööpakkumised ja teave avalikkude arutelude kohta.

Selgus, et noortel on ka oma ootused sellele, kuidas neid töösse kaasata võiks. Need kaardistati järgmiselt:

- Sõnavõtmise vabadus ja selleks motiveerimine
- Inimestega arvestamine ja aktsepteerimine
- Võimaluste andmine ja osaluse julgustamine

Üheskoos toodi välja see, et kõige olulisem on alati noorte kohalolek, huvi saare ajaloo ja kultuuri vastu, oma initsiatiiv, selge nägemus saare tulevikust, saartele noorte toomine, oma koolitööde sidumine saartega ja tulemuste levitamine ning oma töövajaduste ja ootuste selgitamine.

Kõige olulisem teema oli kindlasti see, kuidas noored tahaksid, et neid kaasataks ehk mis meetodeid peaksid kaasajad kasutama. Rõhutati, et:

- Tähelepanu peab pöörama info kättesaadavusele, konkreetsusele ja atraktiivsusele. Umbisiklikud e-mailid võiksid asendada vahetu suhtlusega.
- Selleks, et noored oleksid paremini kaasatud, aitab kindlasti mõne kindla inimese olemasolu, kellelt saab infot ja kellele saab ise ka saata infot. See inimene aga peaks olema nooremeelne ja olema kursis noorte huvide ning ootustega.
- Väga oluliseks pidasid mõttetöölised ka tagasisidet kaasamisele, ehk hilisemat selgitust, mis on saanud ettepanekutest ja kas need töötavad. Kõiki noori puudutavate muudatuste korral tasuks küsida ju kohe sihtgrupilt endalt, kas lahendused toimivad, või pole midagi paranenud.
- Väga oluline on ka silmas pidada, et saamata jäänud vastus ei ole alati huvipuudus ja ei anna kaasajale põhjust noortega koostööst koheselt loobuda. Inimesed on erinevad ja erinevatele inimestele peab ka erinevalt lähenema. Noored pole palgalised vabatahtlikud ja tegelevad omaalgatusliku tööga oma kooli või päristöö kõrvalt.
- Seda vabatahtlikku panust, mis kaasatavad on valmis andma, peaks pigem mõistma ja väärtustama, kui vähese aktiivsuse korral maha laitma.
- Selleks, et vältida möödarääkimisi, on vajalikud selged ootused üksteisele, lähtudes küsimustest miks, mida ja millal.

Noored olid ühel meelel, et alati tuleb anda võimalus kaasa rääkimiseks, isegi kui üleüldine aktiivsus on madal. Seda eriti sellepärast, et nii tekib juba varakult inimestel harjumus oma mõtteid teistega jagada ning tunne, et nende häälel on jõudu. Vaja on julgustada osalema ja tunnustada neid, kes osalevad, et nad ei peaks tundma, et igasugune arvamus avaldamine on negatiivne.

Lõpp kell 18:45.